

УДК 347.211+657.41]:334.722.8

Пермінова С.О.*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри менеджменту**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»***Глушко Ю.С.***студентка**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДО СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

У статті визначено переваги формування статутного капіталу за рахунок немайнових активів. Зазначено об'єкти інтелектуальної власності, які можуть бути внеском до статутного капіталу. Виявлено основні положення стосовно оцінювання об'єктів інтелектуальної власності. Описано процедуру внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу акціонерного товариства.

Ключові слова: об'єкти інтелектуальної власності, статутний капітал, акціонерне товариство, майнові права, патент.

Perminova S.A., Glushko Y.S. ОСОБЕННОСТИ ВНЕСЕНИЯ ИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УСТАВНЫЙ КАПИТАЛ АКЦИОНЕРНОГО ОБЩЕСТВА

В статье определены преимущества формирования уставного капитала за счет нематериальных активов. Отмечены объекты интеллектуальной собственности, которые могут быть вкладом в уставный капитал. Выявлены основные положения касательно оценки объектов интеллектуальной собственности. Описана процедура внесения имущественных прав интеллектуальной собственности в уставный капитал акционерного общества.

Ключевые слова: объекты интеллектуальной собственности, уставный капитал, акционерное общество, имущественные права, патент.

Perminova S.A., Glushko Y.S. THE PECULIARITY OF TRANSFERRING PROPERTY RIGHTS TO THE OBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY TO THE AUTHORIZED CAPITAL OF THE JOINT-STOCK COMPANY

The article identifies the benefits of formation of the authorized capital by intangible assets, determines objects of the intellectual property, that can be a transferred to the authorized capital. There were identified the main regulations concerning the assessment of the objects of the intellectual property. There was described a procedure of transferring the intellectual property rights to the authorized capital of the joint-stock company.

Keywords: objects of the intellectual property, authorized capital, joint-stock company, property rights, patent.

Постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності на підприємствах передбачає активне використання об'єктів інтелектуальної власності, частка яких безперервно стає більш вагомою порівняно з іншими активами в загальній структурі активів. Завдяки таким об'єктам підприємство має змогу підвищувати свою ринкову вартість, збільшувати привабливість для інвесторів, крім того, це забезпечує захист прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Вивчення особливостей внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу акціонерного товариства є важливим не лише з теоретичної точки зору, а й з практичної, оскільки цей процес призводить до певних правових і фінансових наслідків у діяльності організації.

Об'єкти інтелектуальної власності розглядають як довгострокові та перспективні вкладення капіталу. Вони можуть бути використані як внески до статутного капіталу, для оплати додаткових емісій акцій, якщо статутні фонди в акціонерних товариствах зростають. Дослідження особливостей внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу акціонерного товариства є нагальним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості формування статутного капіталу під час створення господарського товариства за рахунок об'єктів інтелектуальної власності стали об'єктом наукових праць багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, Я. Ващук, С. Фролов, М. Юрченко, М. Доро-

шін Л. Телянич досліджували питання оцінки таких об'єктів. Проблеми формування статутного капіталу господарського товариства за рахунок таких об'єктів розглядали В. Щербина, О. Вінник, О. Грішнова, Д. Богиня.

Мета статті полягає у виявленні особливостей внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу акціонерного товариства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території України засновано велику кількість юридичних осіб. Згідно з даними Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, на 01.11.2016 зареєстровано 1 174 530 юридичних осіб, із них акціонерними товариствами (АТ) є 15 303 юридичні особи [1].

Важливою умовою для створення АТ є наявність у його засновників значних фінансових та/чи матеріальних ресурсів. Так, у ст. 24 Закону України «Про господарські товариства» [2] і в ст. 14 Закону України «Про акціонерні товариства» [3] вказано, що статутний капітал АТ не може бути меншим суми, еквівалентної 1 250 мінімальним заробітним платам, діючої на момент створення акціонерного товариства (на сьогодні це 1 812 500 грн.) [4].

Доволі часто особи, які є засновниками господарських товариств, не мають достатньо грошових коштів для того, щоб сформувавши статутний капітал такої організації. Але формування статутного капіталу юридичної особи можливо не лише за рахунок фінансових ресурсів, а й шляхом внесення до статут-

ного капіталу нематеріальних активів. У цьому разі нематеріальними активами можуть бути майнові права на об'єкти інтелектуальної власності.

Ця можливість зазначена в ч. 3 ст. 424 Цивільного кодексу України (ЦК) [5], ч. 1 ст. 86, ч. 5 ст. 156, ч. 6 ст. 157 Господарського кодексу України [6], ч. 1 ст. 11, ч. 1 ст. 21 Закону України «Про акціонерні товариства», ст. 13 Закону України «Про господарські товариства».

Стратегія внесення об'єктів інтелектуальної власності як нематеріальних активів до статутного капіталу має низку переваг [7, с. 97–98]:

- можливість сформувати значний за своїми розмірами статутний капітал без відволікання коштів і забезпечити доступ до банківських кредитів і інвестицій, використовуючи інтелектуальну власність як об'єкт застави нарівні з іншими видами майна;
- можливість амортизувати інтелектуальну власність у статутному капіталі і замінити її реальними коштами, тобто капіталізувати інтелектуальну власність;
- авторам і підприємствам – власникам інтелектуальної власності – можливість стати засновниками дочірніх і самостійних фірм без відгалуження коштів;
- право на отримання частки прибутку (дивідендів);
- право на участь в управлінні підприємством через загальні збори правління;
- право на отримання ліквідаційної квоти у разі ліквідації підприємства.

Отже, майнові права на об'єкти інтелектуальної власності нарівні з фінансовими та матеріальними ресурсами можуть суттєво збільшити статутний фонд акціонерного товариства.

У ст. 420 ЦК наведено перелік об'єктів права інтелектуальної власності: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) назви, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

Проте вносити до статутного капіталу АТ можна не всі права на об'єкти інтелектуальної власності. Це стосується, зокрема, прав на наукові відкриття (на них не виникають майнові права), а також прав на комерційне найменування, які, згідно з ч. 2 ст. 490 ЦК, передаються іншій особі лише разом із цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною [5].

Для того щоб права на об'єкти інтелектуальної власності могли бути внеском до статутного фонду АТ, вони повинні бути винятковими, корисними, відчужуваними, інвестиційно привабливими, а також мати грошову оцінку.

Ціна на майно, яке вноситься засновниками АТ до статутного капіталу згідно з ч. 2 ст. 11 Закону України «Про акціонерні товариства», повинна відповідати ринковій вартості цього майна. Для АТ ч. 1 та ч. 3 ст. 8 цього Закону передбачено, що ринкова вартість майна визначається на засадах незалежної оцінки, проведеної відповідно до законодавства про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність. Рішення про залучення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання приймається наглядовою радою товариства [3].

Після закінчення оцінювання майна видається звіт – документ, що містить висновки про вартість майна, який підписується оцінювачами.

Наглядова рада (або загальні збори акціонерів) затверджує ринкову вартість майна, визначену відповідно до частини першої цієї статті. Якщо затверджена ринкова вартість майна відрізняється від вартості майна, визначеної оцінювачем, більше ніж на 10%, то наглядова рада (або загальні збори акціонерів) повинна мотивувати своє рішення.

Передача майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності як внесок до статутного фонду АТ представляє собою процес відчуження цих прав їх володільцем на користь АТ, оскільки після їх передачі АТ стає власником майнових прав, що були йому передані. Таким чином, засновник після передачі цих прав до статутного капіталу більше не має права їх використовувати. Це може мати місце лише за умови, якщо АТ укладе з попереднім правовласником договір, який дозволить таке використання.

Крім того, законом не передбачено право засновників на отримання своїх внесків у натуральній формі, якщо вони перестають бути акціонерами. Отже, АТ стають беззаперечними власниками переданих їм як внески до статутних фондів прав на інтелектуальну власність [8, с. 229].

Здебільшого майнові права інтелектуальної власності вносять до статутного капіталу під час збільшення статутного капіталу господарського товариства. Проте майнові права можна вносити і під час формування статутного капіталу юридичної особи. Але при цьому необхідно усвідомлювати, що передати майнові права інтелектуальної власності можливо лише після створення юридичної особи – правонаступника, оскільки суб'єктами права інтелектуальної власності є фізичні та/чи юридичні особи (ст. ст. 2 та 421 ЦК), а юридична особа вважається створеною із дня її державної реєстрації (ч. 4 ст. 87 ЦК) [7, с. 98–99].

Коли має місце внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу АТ, то передусім ідентифікується такий об'єкт та перевіряється:

- хто має права на відповідний об'єкт;
- чи існують треті особи, які володіють стосовно відповідного об'єкта правами, які підтверджено договором застави, ліцензійним договором тощо;
- чи зможе АТ використовувати об'єкт інтелектуальної власності, майнові права на який вносяться до його статутного фонду;
- коли припиняються майнові права на такий об'єкт інтелектуальної власності.

Також слід мати на увазі, що різні об'єкти інтелектуальної власності мають різні особливості правової охорони, які необхідно враховувати під час вибору об'єктів, майнові права на які будуть внесені до статутного капіталу підприємства. Однією з таких особливостей є той факт, що патент на корисну модель та патент на промисловий зразок можуть визнаватися недійсними, що може бути пов'язане з їх невідповідністю умовам патентоспроможності. Отже, засновки повинні брати до уваги ризиковість формування статутного фонду юридичної особи за рахунок таких об'єктів інтелектуальної власності. Іншою особливістю, яка також потребує усвідомлення, є відносно короткий строк чинності майнових прав на об'єкти патентного права. Для корисної моделі та промислового зразка цей строк становить 10 років. Термін дії патенту на корисну модель не може бути подовжено, а термін дії патенту на промисловий зразок може

бути продовжений повторно на п'ять років, причому термін продовження дії патенту на промисловий зразок можна застосувати один раз [9; 10].

Таким чином, під час прийняття рішення щодо внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу АТ доцільно віддавати переваги майновим правам на знаки для товарів і послуг (термін дії свідоцтва становить 10 років, потім він може бути продовжений знову на 10 років; у такий спосіб термін дії свідоцтва на торгово марку можна продовжувати безліч разів [11]), об'єкти авторського права (термін дії свідоцтва діє протягом усього життя автора та 70 років після його смерті), об'єкти суміжних прав (термін дії свідоцтва – 50 років) та винаходи (термін дії патенту – 20 років без повторної можливості продовження).

Важливо зазначити, що під час внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу АТ необхідно документально оформити такі операції [5]:

– у статутних документах повинна бути передбачена можливість формування (збільшення) статутного фонду без залучення грошових коштів (зокрема, шляхом передавання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності) і порядок внесення майнових прав;

– у договорі про передавання майнових прав інтелектуальної власності, згідно з ч. 1 ст. 1107 ЦК.

Необхідно зауважити, що права на об'єкт інтелектуальної власності можуть бути передано правопласником до статутного капіталу АТ повністю або частково. Наприклад, у ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» наведено перелік правомочностей, які включає в себе виняткове право автора (чи іншої особи, яка має авторське право), зокрема право дозволяти або забороняти відтворення творів; публічне виконання і публічне сповіщення творів; публічну демонстрацію і публічний показ; переклади творів, переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо; здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу тощо [12].

Отже, правопласник має змогу передавати лише деякі майнові права на об'єкти інтелектуальної власності, які йому належать, але це повинно бути чітко обумовлено в документах, які засвідчують передачу майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу АТ. Натомість права, які не передаються правопласником (учасником) в статутний капітал АТ, залишаються у нього.

Якщо патент і майнові права втраять чинність після того, як вони будуть внесені до статутного фонду АТ, виникає ситуація, яку необхідно терміново розв'язати. Якщо це закрите акціонерне товариство, в якому засновники є визначеними, то особа, що зробила цей внесок, повинна протягом певного часу (місяця) з дати, коли патент утратив чинність, повідомити виконавчий орган про необхідність скликання загальних зборів із порядком денним «Про статутний фонд АТ». На цих зборах акціонери мусять прийняти рішення або про зменшення статутного капіталу закритого АТ (із можливістю ліквідації підприємства), або про сплату внеску, який був визначений раніше, фінансовими або матеріальними ресурсами, якщо досягнута домовленість між засновниками стосовно його оцінки.

У відкритому АТ, де коло учасників не можна визначити заздалегідь, а інформація про випуск

акцій оприлюднюється згідно зі ст. 23 Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» не менш ніж за 10 днів до початку передплати на акції, має бути, як наслідок зменшення статутного фонду, виключення акціонера, який запропонував сплатити свій внесок майновими правами на патент, що був визнаний недійсним. У цьому разі передання промислової власності (майнових прав) у статутний фонд було б оприлюднене як умова випуску акцій. Порушення таких умов мусить бути підставою для визнання підписки такою, що не відбулася, якщо за рахунок прав на патент було сформовано понад 40% статутного фонду [13].

Висновки. Засновники акціонерного товариства мають право формувати його статутний капітал не тільки за рахунок матеріальних ресурсів, а й шляхом внесення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності. Список таких об'єктів є досить великим, але важливо пам'ятати, що права не на всі об'єкти можна передати до статутного капіталу. Визначення вартості таких об'єктів потребує залучення незалежних оцінювачів. Передача майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності як внесок до статутного фонду АТ представляє собою процес відчуження цих прав їх володільцем на користь АТ. Здебільшого майнові права інтелектуальної власності вносять до статутного капіталу під час збільшення статутного капіталу господарського товариства. Проте майнові права можна вносити під час формування статутного капіталу юридичної особи, але після її реєстрації. Також необхідно враховувати строк чинності захисних документів на об'єкти інтелектуальної власності, оскільки для різних об'єктів ці строки відрізняються. Передача майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу АТ оформлюється документально.

Отже, врахування цих особливостей дасть змогу засновникам АТ зробити більш свідомий висновок стосовно того, чи доцільно вносити ти чи інші об'єкти інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства та як зробити це правильно, ураховуючи законодавство.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кількість юридичних осіб за організаційними формами станом на 1 листопада 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2016/ks_opfg/ks_opfg_1116.htm.
2. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII, поточна редакція від 02.11.2016, підстава 1666-19 : офіц. текст станом на 2 листопада 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI, поточна редакція від 19.10.2016, підстава 1414-19 : офіц. текст станом на 19 жовтня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
4. Мінімальні розміри статутних капіталів господарських товариств у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/directories/1/minimum-charter-capital.html>.
5. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV, поточна редакція від 02.11.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV, поточна редакція від 01.08.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : [навч. посіб.] / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 276 с.
8. Юлдашев О.Х. Міжнародне приватне право: Теоретичні та прикладні аспекти / О.Х. Юлдашев. – К. : МАУП, 2004. – 576 с.

9. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII, поточна редакція від 05.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
10. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 № 3688-XII, поточна редакція від 05.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
11. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII, поточна редакція від 21.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
12. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII, поточна редакція від 27.10.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
13. Про цінні папери і фондову біржу : Закон України від 18.06.1991 № 1201-XII, поточна редакція від 12.05.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1201-12>.

УДК 658.153

Польова О.Л.

*доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницького національного аграрного університету*

Жмурко Л.Ю.

*студентка
Вінницького національного аграрного університету*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито сутність поняття «управління оборотним капіталом». Досліджено основні проблеми ефективного управління оборотним капіталом. Проведено поетапний опис побудови оптимальної системи управління оборотним капіталом підприємства з дослідженням усіх чинників, які можуть впливати на ефективність упровадження цієї системи.

Ключові слова: підприємство, оборотний капітал, управління оборотним капіталом, принципи управління, методи управління.

Полевая Е.Л., Жмурко Л.Ю. СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМ КАПИТАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыта сущность понятия «управление оборотным капиталом». Исследованы основные проблемы эффективного управления оборотным капиталом. Проведено поэтапное описание построения оптимальной системы управления оборотным капиталом предприятия с исследованием всех факторов, которые могут влиять на эффективность внедрения этой системы.

Ключевые слова: предприятие, оборотный капитал, управление оборотным капиталом, принципы управления, методы управления.

Polevaya E.L., Zhmurko L.Y. SYSTEM OF MANAGEMENT OF WORKING CAPITAL OF ENTERPRISE

In the article is opening essence of «management of working capital». The basic problems of effective management of working capital are explored. Is conducted a phased description of optimal system construction of management of working capital of enterprise, with research of all factors that can influence on efficiency of introduction of this system.

Keywords: enterprise, floating capital, management of floating capital, management principles, management methods.

Постановка проблеми. Орієнтація економіки України на ринкові методи господарювання потребує нових підходів до управління оборотним капіталом. У зв'язку із цим надзвичайно важливим є питання розроблення та реалізації ефективного механізму прийняття управлінських рішень із визначенням структури та складу оборотного капіталу підприємства, а також оптимальної структури джерел його формування. В умовах недостатнього обсягу оборотного капіталу фінансова стійкість не може підтримуватися належним чином, звідси – нестача грошових коштів, що може призвести до зменшення прибутку. Виникає об'єктивна необхідність розроблення та впровадження системи управління оборотним капіталом, що забезпечить стійку фінансову діяльність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних підходів до системи управління оборотним капіталом підприємства знайшли відображення у працях вітчизняних учених, таких як: І.О. Бланк, В.І. Блонська, О.С. Бондаренко, М.У. Вахрушина, В.Г. Маршалова, Г.І. Матукова, К.С. Пятиколова, Д.Л. Яцук та ін.

Проте в управлінні оборотним капіталом підприємства існує низка невирішених питань, зокрема

ефективної політики управління та формування оборотного капіталу, а також визначення оптимального співвідношення рівня прибутковості та рівня ризику діяльності підприємства.

Мета статті полягає у розкритті сутності системи управління оборотним капіталом, визначенні етапів та принципів, за якими здійснюється управління оборотним капіталом, з'ясуванні впливу процесу формування оборотного капіталу підприємства на рівень ефективності управління ним.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система управління оборотним капіталом – це система цілеспрямовано організованої взаємодії між об'єктом (елементами оборотним капіталом і джерелами їх фінансування та економічними відносинами в процесі їх формування та використання в межах даної економічної системи та у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем) та суб'єктом управління (органами управління підприємства, які причетні до прийняття управлінських рішень щодо ефективного функціонування оборотного капіталу) шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотного капіталу